

ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПРОТИРАКЕТНОЇ ОБОРОНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

З приходом до влади республіканської адміністрації Дж. Буша-молодшого зовнішньополітичний курс країни зазнав певних корекцій, виразно окреслилося основне завдання – взяти під свій контроль основні процеси світового розвитку на рубежі ХХІ століття, протидіяти небажаним для США змінам балансу сил на міжнародній арені, активізувати втручання у зовнішні справи. Незважаючи на опір з боку Росії та Китаю, США обрали курс на створення національної системи протиракетної оборони, що означало фактично вихід із Договору щодо системи ПРО 1972 року. Так, 28 січня 2001 року віце-президент США Р. Чейні наголосив, що Сполучені Штати мають намір продовжувати роботи щодо розгортання системи Національної ПРО і будуть готові використати своє право виходу із російсько-американського Договору щодо систем ПРО у випадку, якщо Росія і США не домовляться про внесення змін до нього.

У липні 2001 року Сполучені Штати офіційно поінформували Росію, що вони “планують порушити умови Договору щодо системи ПРО 1972 року вже протягом наступних місяців”. Планувалося, що протиракетна оборона США буде створюватися комплексно: на землі, в повітрі та на морі. Вже протягом найближчих чотирьох років почне функціонувати багаторівневий щит, а саме – ракети, які запускаються із земної поверхні і кораблів, а також лазери, якими спорядять літаки. Американська адміністрація також повідомила, що у найближчі 14 місяців передбачається здійснити загалом 17 випробувань, 10 з яких на користь наземного базування системи ПРО і 7 – морського.

У промові в Білому Домі Президент Дж. Буш оголосив: “Сьогодні я формальним чином повідомив російську сторону, що США виходять із Договору по ПРО, історія якого нараховує вже майже 30 років”. Такий крок Сполучених Штатів був не послідовним відходом від застарілих концепцій періоду “холодної війни”, а, швидше, виглядав ривком, спрямованим на злам напрацьованого протягом попередніх десятиріч. Якби США дійсно рухалися у напрямку трансформації системи ядерних взаємовідносин, то першим

і єдиним кроком повинно було б стати радикальне скорочення стратегічних ядерних сил шляхом знищення їх боезарядів.

Військово-політичне керівництво США ухвалило рішення щодо розгортання елементів Національної протиракетної оборони та системи ПРО на театрі військових дій. Воно виходило з наявних, хоча й обмежених, можливостей його практичної реалізації шляхом формування першого – нижнього ешелону системи ПРО. Аналіз стану робіт з НПРО дозволяв адміністрації США розраховувати, що до початку розгортання майбутніх елементів протиракетної оборони будуть готові або підготовлені:

глобальна мережа радіолокаційних станцій раннього попередження наземного базування (РЛС на територіях США, Канади, Гренландії, Великобританії, Норвегії, Данії, на Алеутських островах);

глобальна система розвідувально-інформаційного забезпечення та бойового керування, яка включала б наземні, космічні, авіаційні та морські засоби;

комплекси наземної зенітно-ракетної системи “Петріот”, які у той час розгорталися в угрупованнях американських військ на території США, в Європі, Туреччині, Японії, Південній Кореї;

шахтні пускові установки наземної складової системи НПРО комплексу ракет-перехоплювачів на Алясці.

Треба підкреслити, що протягом останніх років увагу військових аналітиків і оглядачів привертають зусилля військово-політичного керівництва Сполучених Штатів щодо розвитку розвідувально-інформаційних та управлінських систем космічного базування для забезпечення протиракетної оборони та ефективного здійснення різних військових операцій у конфліктах, які прогнозуються, і війнах нового виду. Пріоритетна увага до космічних систем обумовлена тим, що можливості стратегічної розвідки щодо раннього попередження про ракетні атаки при зростанні загроз масштабного тероризму з застосуванням зброї масового знищення, а також в інтересах національної системи ПРО, збільшуються у багато разів.

Протягом 2002 року ВПС США здійснили структурну перебудову програми і згідно зі спільним рішенням Міністерства оборони і Агентства протиракетної оборони у лютому 2003 року низькоорбітальна SBIRS-L була перекласифікована у “космічну систему стеження і супроводження” (Space Observation & Tracking System). Вважалося, що оптимальний склад угруповання ПЧ-

супутників на низьких орбітах повинен становити 24 одиниці та забезпечувати вирішення розвідувально-інформаційних завдань у будь-якій ситуації.

Високоорбітальна ІЧ-система (SBIRS-High) призначена для постійного і безперервного спостереження за визначеними зонами поверхні землі і Світового океану, розвідування об'єктів ракетно-ядерних сил евентуального супротивника, раннього попередження про переміщення та діяльність ударних угруповань і про підготовку ракетних ударів із застосуванням зброї масового знищення. Ця програма стартувала ще у 1996 році, коли шляхом модернізації вже наявних штучних супутників Землі було зроблено їх більш ефективними.

Ще більше уваги військове керівництво США приділяє довгостроковій програмі космічного радара (SBR – Space-Based Radar), яка розрахована на період 2010/15 років як засіб розвідки в загальній системі стратегічної оборони країни у ХХІ столітті.

Україна завжди з розумінням ставилася до будь-яких нових ініціатив, спрямованих на зміцнення стратегічної стабільності у світі в нових умовах і сприяла активізації переговорних процесів у цих напрямках. У той же час вона твердо дотримувалася думки, що існування Договору щодо системи ПРО 1972 року є умовою для існування інших домовленостей в сфері контролю над озброєннями. Питання прийняття рішення щодо участі України в процесі розгортання системи ПРО США в Європі або незгода з ініціативами Сполучених Штатів на державному рівні принципово важливі, бо відповідатимуть її геополітичній ролі в Європі та створять умови для активної співпраці в питанні створення системи ПРО для Європи, де є всі умови для досягнення консенсусу.

В процесі створення багатofункціонального ракетного комплексу є дуже актуальним питання створення системи подолання ПРО.